

MARK
LEVI

Pogasite
sve i zasijaće
život

Prevela s francuskog
Vesna Cakeljć

■ Laguna ■

Naslov originala

Marc Levy

ÉTEIGNEZ TOUT ET LA VIE S'ALLUME

Copyright © Éditions Robert Laffont, S.A.S., Paris,
Versilio, Paris, 2022

Translation copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

Jesen je drugo proleće, u kojem je svaki list cvet.

Alber Kami

*Suzani,
mojoj doživotnoj prijateljici i saučesnici u pisanju*

1

Džeremi je stajao okrenut prema okeanu. Kada je pramac broda uronio u nabujali talas, samo je malčice savio noge u kolenima i čvrsto se uhvatio za ogradu na mostu. Njegovo držanje je moglo da zavara jer Džeremi se zapravo nije osećao prijatno. Nije imao morsku bolest, ali prodorni pogledi putnika ukazivali su mu da ne pripada tu. Niko mu se nije obraćao, međutim, samo se o njemu pričalo. Sašaptavanja čije je značenje odlično pogađao. Odmeravali su ga podsmevajući se njegovoj raščupanoj kosi, njegovim preširokim ramenima. Smešno im je bilo i kako je odeven. Samo je neko bez imalo mozga mogao da nosi odelo dok mlazevi morske pene šibaju palubu. Rugali su mu se jer je sve to vreme provodio na mostu broda, gotovo nepomičan, zagledan u liniju horizonta, kao da vreba pojavu nekog morskog bića spremnog da izroni iz talasa. Kada je olujno more zatvorilo putnike u kabine, on je ostao tamo da posmatra čudi okeana i promenljive plavozelene tonove na kraju sveta. Ova govorkanja ni na

koji način nisu uticala na značaj koji je pridavao svom putovanju, ni na zadovoljstvo što ispunjava jedan san. Možda su se zato ostali sprdali na njegov račun, iz ljubomore. Koliko bi se njih moglo pohvaliti da su postigli nešto tako važno; da su ostvarili svoj san a da ništa od Boga nisu izmolili, ništa od života ukrali? Ostali putnici su tu bili samo iz nužde, da bi stigli iz jedne luke u drugu, dok je Džeremiju putovanje bilo važnije od odredišta, premda je i ono bilo deo sna.

*

Obale behu nestale u jutarnjem sivilu. Do podneva Džeremi je skoro zaboravio muke koje je pretrpeo da bi na vreme stigao do pristaništa. Pešačio je iz svog dalekog predgrađa ne brojeći korake, duž četvorotračnog autoputa, još pustog u ovom času izgubljenom između dva sveta, tamo gde umire noć a dan se još ne rađa. Kada je prešao stari Biglijev most, s njegovim zarđalim metalnim kosturom, zastao je da skupi snage i baci pogled na reku. Deblo nošeno strujom polagano je klizilo ka ušću, ono će stići pre njega i bez napora, ali Džeremi je u tom mrtvom drvetu video utešan znak, kretao se u pravom smeru. Potom je hodao pustarama duž gradskih oboda, ledinama prošaranim slankastim močvarama u kojima se mešaju zadasi plesnive prirode. Nebo se žutelo, prelazeći iz bledožute u boju šafrana, kako je Džeremi odmicao pustim avenijama, vukući svoju visoku siluetu pored rešetki zgrada čiji su prozori počeli da se osvetljavaju. Zatim su nailazili crne senke breštova u tihim parkovima, zatvoreni izlozi prodavnica, spomenici usnulih grobalja. Spuštajući se u

luku, pozdravljao je đubretare, jedine duše koje je sretao usput. Sve je to sada bilo iza njega, njegovo predgrađe, njegov posao i njegova sećanja.

*

Oči u oči sa okeanom koji se proteže do zakrivljenosti sveta, Džeremi puni pluća i obuzdava suze. Nije pobjegao, samo je otišao; ne zna šta ga čeka, ali veruje čvrsto, kao što se njegove ruke drže za ogradu na mostu, da ga čeka bolji život. To je snaga onih koji se više ne plaše da sanjaju.

2

Adela Glimps, lica priljubljenog uz brodsko okno, posmatrala je tu čudnu priliku koja se nalazila na istom mestu od početka plovidbe. Ta nepomičnost im je bila zajednička. Ona u svojoj kabini, on na palubi. Mladić je delovao tako usamljeno, bez prijatelja i bez porodice, možda čak i bez zemlje. O čemu li je razmišljao? Adela ima tu vrstu radoznalosti da zamišlja život ljudi koje sreće. Pomisao da ide na večeru sa ostalim putnicima bila joj je nepodnošljiva, ali obroke nisu servirali u kabini i umirala je od gladi. Odabrala je jednostavnu i diskretnu odeću, odustala od šminkanja, nije imala nikakvu želju da se dopadne; ipak je svezala kosu u pundu pre nego što je izašla iz kabine.

Zaključala je vrata i uputila se uskim hodnikom, razmišljajući o svom iznenadnom odlasku. Dan ranije je našla pismo u večernjoj pošti. Četvrtasta koverta obrubljena tankom sivom tračicom. Adela je razumela, odmah je prepoznala rukopis. Nije bilo nikakve potrebe da ga otvara

kako bi saznala kuda treba da ide, pojedinosti će videti kasnije. Bez razmišljanja je ubacila nešto stvari u kofer i obavestila svoje biroe da će biti odsutna. Adela je radije izbegla da putuje avionom, on ne bi želeo da ona stigne prebrzo. Čekanje je spadalo u pravila kojima ju je naučio, samo treba biti taktičan. Rezervaciju je obavila telefonom. Srećom, jedan brod je kretao već sutradan ujutro, a bila su samo dva nedeljno, i ostala je još jedna slobodna kabina u prvoj klasi.

*

U rano jutro odrezala je u svojoj bašti ružu koja još nije bila procvetala. Staviće je u vazu čim se ukrca na brod. Morala je da izdrži do odredišta, ruža, a ne ona. Taksi ju je čekao ispred vrata. Kada je stigla u luku, još je bilo prerano da se sunce probije kroz izmaglicu. Popela se pasarelom sa svojim malim prtljagom u ruci, i odmah se zaključala u kabinu. Putnici okupljeni na mostu pratili su isplivljavanje. Ritual dok brodski rog trubi kada se odbace konopci za vez.

Tu ceremoniju je već doživela, u prošlosti, u oduševljenju koje je nemoguće ponovo proživeti. Sećanja koja se prepliću sa sadašnjošću rađaju nostalgiju.

Kada su se rastali, izvukao joj je obećanje da će biti srećna, ili da će barem dati sve od sebe da to bude, čak i bez njega; i što je još teže, bez njih. Izazov. Ali dala je sebi zadatak da u tome uspe, i do sada joj je išlo prilično dobro, većinu svog vremena provodila je brinući o drugima, izvanredan način da se postigne cilj. Ne kažemo li zaboraviti na sebe?

Metoda koja je dobro funkcionisala pre nego što ju je ovo pismo stavilo pred novo iskušenje. Najvažnije je bilo da ponovo ne potone. Adela je smatrala da je održavanje nesreće oblik zavisnosti. U „Anonimnim alkoholičarima“ odvikavanje se meri danima, nedeljama, mesecima, godinama trezvenosti. Samo je morala da primeni isti recept. Treba napredovati korak po korak, skupljati žetone koji svedoče o pređenim etapama. Do sada je sebi dala deset; pokleknuti tako blizu cilja i vratiti se na početnu poziciju bio bi gubitak iz nehata; prisustvovanje ceremoniji isplavljanja bilo je primamljivo, ali previše rizično.

Šta je ovaj mladić radio na brodu? I zašto joj je njegovo lice izgledalo poznato kad je bila sigurna da ga nikada nije sreća? Ta misao ju je zaokupila tokom večere. Časkanja njenih suseda za stolom bila su nezanimljiva. Razgovarali su o vremenskoj prognozi, o politici, jednako predvidivoj, o mestima za godišnji odmor, a nakon što je posluženo predjelo imali su pravo da saopšte svoje zanimanje. Adela je već bila pogodila čime se svako od njih bavi u životu. Zastrašujuće predvidljivi gosti. Bio je tu samac računovođa, koji je koketirao s pijanstvom, zatim advokat i njegova supruga, koja se još više od njega ponosila njihovim imovinskim stanjem, i neki mladenci, koji su delovali izgubljeni. Adela je možda mogla da se zbliži sa ženom koja je vodila restoran u Malbeku, lepom primorskom gradu koji je posetila dve godine ranije, ali mrzelo ju je da priča. Prešla je pogledom po sali, sigurna da je mladić i dalje na palubi. Ne hajući za lepe manire, zgrabila je dve zemičke i napravila sendviče sa kriškama pečenja koje nije bila ni dotakla. Malo senfa, i umotala ih je salvetu.

„Zalihe za noć?“, nasmeja se advokat.

Adela se ljubazno nasmeši, iskapi svoju čašu vina i napusti sto.

Popela se na gornju palubu i krenula niz prolaz do mesta gde ga je prvi put videla. Nije se prevarila, opazila ga je iz daljine, prišla mu i naslonila se na balustradu.

„Koja je vaša definicija sreće?“, upita ga.

Džeremi se prenu iz posmatranja talasa i spusti pogled na lice neznanke koja mu se obratila, pitajući se da li su je poslali da mu se naruga. Njeno lice mu nije bilo sasvim strano, zapazio ju je prilikom ukrcavanja, svojim držanjem se izdvajala iz gomile. Nosila je diskretnu odeću, kao da je želela da prođe neopaženo. Zračila je nekom posebnom otmenošću, koja je nedostajala kad je reč o putnicima što su se penjali pasarelom za prvu klasu.

Džeremijev otac, po zanimanju krojač, često je govorio sinu da otmenost nije u odeći koju nosiš, već u načinu na koji odevaš svoju dušu. Voleo je da kao primer navodi svoju najbolju mušteriju starog Toma, koji je potrošio bogatstvo na luksuzne tkanine, ali koga ni najfiniji tvid na svetu ne bi načinio lordom.

Zašto je došla da ga upozna? Namrštio se i procenio situaciju. Ukrcala se sama i učinila mu se isuviše neobična da bi se upustila u neku prljavu igru.

„Sreća... ne jurim za njom“, odgovorio je.

„U to ne sumnjam, nikada nisam videla nekoga ko je sposoban da ostane tako dugo na istom mestu a da se ne pomeri. Nameravaš da provedeš celu noć na palubi?“

„Ne znam zašto, ali mislim da nisam dobrodošao unutra. Možda im se moja glava ne sviđa.“

„Tvoja glava nema nikakve veze s tim“, rekla je. „Ali ako ne putuješ prvom klasom, na pogrešnom si mestu,

što uznemirava one koji su doplatili da sebi priušte iluziju luksuza na ovom bednom brodu.“

„Uzeo sam najjeftiniju kartu, nisam znao da je ovaj most rezervisan za određene ljude, nisam imao loše namere.“

Pramac broda je naglo zaronio u korito talasa. Adela je izgubila ravnotežu. Džeremi ju je zgrabio u posljednjem trenutku, okretnošću plesača koji bi uhvatio partnerku pri bacanju visoko pre nego što bi je nežno spustio na tlo. Pomalo smetena, zahvalila mu je i uhvatila se za ogradu dok se brod ponovo lujlao.

„Je li ti ova plovidba odlazak ili povratak?“, upitala je.

„A vama?“

„Odlazak... i povratak. Idem na jednu sahranu.“

„Žao mi je. Neko s kim ste bili bliski?... Glupo pitanje, inače ne biste krenuli na ovo putovanje.“

„Prošlo vreme vrlo dobro pristaje našem odnosu; bila sam, ali odavno nisam.“

„Zašto?“

„Zato što je ponekad tako kada je ljubav previše snažna. Valjda život ne podnosi da ona nestane i natera nas da platimo cenu zanemarivanja onoga što nam je dao. Sudbina nije ništa drugo do zbir izbora koje pravimo.“

„Lako je reći, nemamo uvek izbora. Neki ga nikad nemaju.“

„Mislim da imamo, ali ne moramo da se slažemo.“

Nastao je tajac. Adela je podigla glavu. Nijedne zvezde na vidiku. Počela je da pada sitna kišica.

„Šta gledaš tako?“

„Okean, šta drugo da gledam. Plaši nas zato što je ogroman. Podseća nas koliko smo mali. Čak i najvažniji tip na svetu sićušan je spram okeana.“

„Mora da si gladan, ovo je sve što sam našla“, reče ona vadeći salvetu iz džepa.

Džeremi joj zahvali i proguta dva mala sendviča.

Nekoliko milja dalje, noćno nebo je izbrazdala munja, zatim još jedna, koja se činila bližom od prethodne.

„Prolazimo kroz oluju. Ako ne uđemo, bićemo mokri“, rekla je.

Džeremi je slegnuo ramenima i podigao kragu jakne; delovao je rešeno, kao da mu je unutrašnjost broda zabranjena. Plovili su u pravcu munja, dva puta se prolomila grmljavina, a kiša je prešla u pljusak. Adela se čvrsto držala za ogradu mosta, a pramac broda se propeo pre nego što je snažno zaronio u talase, podižući snopove pene.

I ovoga puta bila je u pravu, bili su mokri do kože. Džeremiju je kovrdžava kosa bila zalepljena na čelo, pa ju je sklanjao u stranu. Kiša i more curili su im niz lica. Adeli je postalo hladno, ali zapravo se silno zabavljala u ovoj igri kao na rolerkosteru. Najednom se setila jedne daleke večeri na vašaru. Čovek koga je volela, i koji je nju voleo, odvuкао ju je na vožnju paklenom vrteškom. Nikada se nije plašila u njegovom društvu. Opijao ju je taj izostanak straha i grohotom se smejala.

Određene uspomene su joj pretile; setila se svog obećanja, stavila ruku na Džeremijevu, pritisnula prste na njegove i odbrusila da ne može više da ostane tu.

„Bojite se grmljavine? Nema nikakve opasnosti na brodu.“

„Uvek sam volela opasnost, ali bojim se bleskova munja sećanja“, odgovorila je.

Uputila se ka vratima uzanog hodnika i pričekala da se on odluči.

„Ne mogu da te ostavim samog na ovom mostu po ovakvom vremenu, ne pitaj me zašto, jače je od mene. I da budem iskrena, ne osećam se dobro.“

Protrljala je ramena, drhteći pomalo preterano da ga ubedi. Džeremi odluči da je sledi.

„A šta je za vas definicija sreće?“, upitao je ispred njene kabine.

Uvela ga je unutra i pokazala mu fotelju blizu prozorčića.

„Voleti i biti voljen“, odgovorila je, dobacivši mu peškir.

Džeremi je obrisao ruke, zatim lice i presavio ubrus.

„Vi ste srećni?“

„To je intimno pitanje i nismo dovoljno bliski da na njega odgovorim.“

Kleknula je ispred svog kofera, izvukla besprekorno ispeglanu belu košulju i stavila je na krevet.

„Skinu jaknu i okači je na vešalicu, naći ćeš je u ormaru.“

„To je muška košulja... čija je?“, upita Džeremi.

„Postavljaš previše pitanja; učini kako ti kažem, inače ćeš se prehladiti. Idem da se presvučem u kupatilu, ako se to možete nazvati kupatilom.“

Otišla je u mali toalet, ostavljajući Džeremija u sobi kabine. Ispred umivaonika, pogledala se u ogledalo.

„Ako se budeš igrala vatrom, na kraju ćeš se opeći“, šapnula je svom odrazu.

Skinula je odeću, protrljala kosu, potiljak i grudi, obukla bademantil i ponovo se pogledala.

Žena u ogledalu joj je bila strana. Kada sebe nije videla, zamišljala se mnogo mlađom, godine nimalo nisu promerile njen apetit za životom, za ljubavlju, za uživanjem i smehom. Naravno, postoje spratovi življenja gde pogled luta po zabranjenim telima, ali u obećanjima avantura

koje zadržavamo za sebe, ništa nije nemoguće. Srce ne stari. U svakom slučaju, ne njeno.

„Ti bi više volela da se opečem nego da polako sago-
revam?“, dobacila je svom odrazu.

Prešla je rukom preko zamagljenog stakla da ga obri-
še; poželjela je da prođe kroz njega, da se vrati u prošlost.
Vremena je još imala, pitanje je bilo šta će uraditi s njim.
I za početak, šta da radi sa ovim mladićem? Ako ga otera,
on bi se vratio u oluju. Zašto je uporno ostajao napolju?
Odgovor joj se činio očiglednim, poverio joj se da je ku-
pio najjeftiniju kartu i mogao je da boravi jedino među
putnicima treće klase. U potpalublju, gde su vladali nepri-
jatna stiska i nesnosni smrad mazuta. Tokom svog prvog
prelaska okeana i ona se bila sklonila na most.

*

Te noći se behu sreli. On nalakćena na balustradu, on
pušeci cigaretu, koju je bacio u crnu vodu baš u trenutku
kada ju je upitao za njenu definiciju sreće. Kada mu je
uzvratila pitanje, odgovorio je: „Voleti i biti voljen.“

*

Vežala je kosu i izašla iz kupatila. Džeremi beše zavaljen
u fotelju, obešenih ruku, glave klonule u stranu, utonuo
u dubok san. Prišla mu je nečujno, pokrila ga ćebetom,
a potom se zavukla u postelju i ugasila svetlo. Jutro je
pametnije od večeri, premda je nikada nije prosvetlilo;
mrzela je da donosi odluke; praviti izbor uvek je odusta-
janje od nečega ili nekoga.

3

Dan se probijao kroz zavesu navučenu preko prozorčića. Adela je otvorila oči, Džeremi je još spavao. Koliko je prošlo otkad je poslednji put gledala muškarca dok spava? Privilegija koja se nudi onima koji se vole. Živeći predugo zajedno, ponekad na kraju zaboravimo na to, a krevet više nije ništa drugo do mesto gde se dotičemo u dva različita sveta, u koje nas nosi noć.

S Đanijem uzbuđenje jutarnjeg susreta nikada nije pre-sahnulo. Volela je taj zajednički trenutak pre nego što ih dan razdvoji, nemo obećanje da će se ponovo naći uveče. Đani se često budio prvi da bi je posmatrao. Prepuštena snu, bila je njegova i samo njegova.

Adeline oči su zurile u Džeremija, prelazile mu po koži, klizile niz njegov vrat, silazile na prsa, na stomak, na ud. Poljubiće ga, sačekati da se probudi, da mu naraste želja, da se uspravi, zagrlj je i da to potraje.

Đani je bio izuzetan ljubavnik, voleo ju je neobuzdano; njihov način vođenja ljubavi bio je najiskrenije

poveravanje; u njegovim je rukama gotovo zavolela svoje telo. Imala je dvadeset godina čak i kada je imala trideset, a imala je i dalje dvadeset kada je imala četrdeset. Đani ju je voleo i to je bilo jedino važno. S njim se nije plašila da se promeni, naprotiv, promena je bila obećanje da će nastaviti zajedno da pišu svoju priču. Ljubavnici su pisci, tvrdio je, mastilo im je život, papir im je njihova koža, ljubavnici izmišljaju priču koju će samo oni čitati. Voleti se znači dotaći božansko, slažeš li se? Adela mu je verovala sa žarom. Posmatrajući tako bestidno ovog stranca, osećajući želju za koju je mislila da je nestala... skoro da je pocrvenela. Džeremi je otvorio oči, nakratko se pitajući gde je. Zatim se setio da plovi usred okeana i da je prenoćio u kabini neznanke. Protegnuo se, seo, videlo se da mu je neprijatno.

„Koliko je sati?“, upita on.

„Važno je?“, odgovori ona.

„Krivo mi je što sam vam se ovako nametnuo, odavno nisam spavao.“

„Da sam htela da odeš, probudila bih te. Jesi li gladan? Idi da se istuširaš, pa ćemo na dobar doručak. Sumnjam da u trećoj klasi postoji sala za ručavanje. Izvini“, ispravi se ona, „nisam htela da te povredim. Vidiš, prerano je za razgovor. Morala bih da te naučim važnosti jutarnjeg ćutanja, ono nas sprečava da izgovorimo neke stvari zbog kojih ćemo posle zažaliti.“

„Kakve stvari?“, upita Džeremi zaintrigirano.

„Da razgovaramo o planovima za budućnost kao da se bojimo da će onaj drugi nestati. A to je najbolji način da ga oteramo. Slažeš li se?“

„Čudni ste“, izlanuo se Džeremi, ustajući iz fotelje.

„I ti si takođe čudan, srećom, inače bi bio dosadan. Ako je muškarac dosadan, znači da se dosađuje s tobom, prema tome, i ti si dosadna. Vidiš, teraš me da pričam previše, hajde, briši, gladna sam.“

Džeremi slegnu ramenima i odvuče se u kupatilo. I Adela ustade, odenu dugu suknju i svileni top, istog časa se skide, isproba suknju srednje dužine i kardigan. Začu mlaz vode, još je imala vremena da se predomisli. Konačno odabra mornarski džemper i pantalone koje su joj savršeno stajale. Prođe rukom kroz kosu, skloni zavesu da se pogleda u odrazu prozora i zaključí da ne izgleda loše. Kada se Džeremi ponovo pojavio, bio joj je lepši nego prethodnog dana, u beloj košulji koju mu je dala.

Kad god bi Đani izašao iz kupatila, uvek je bio elegantan, šta god da je nosio. Znao je to, u svakom slučaju pogađao je u Adelinom pogledu, i činilo ga je srećnim što ga ona tako gleda; sreća je u malim stvarima.

U hodniku Džeremi nije prozborio ni reči, i ostao je tako nem dok je ulazio u salu za ručavanje.

„Nemam prava da budem ovde“, šapnuo je.

„Od jednog ukradenog obroka neće propasti kompanija. Hajde da igramo igru, švercovanje je zabavno, to otvara apetit“, objasni Adela prilazeći jednom stolu.

Stojeći ispred stolice, čekala je da je on izvuče kako bi mogla da sedne, a pošto on, izgleda, nije razumeo, pokretom glave mu je pokazala šta treba da uradi. Džeremi je priskočio, ona mu je zahvalila i pozvala ga da sedne pored nje.

„U tvojim godinama nisam osećala da igde pripadam, nije bilo lako živeti s tim. I onda, jednog dana, ona voljena

osoba koju smo juče spominjali dala mi je do znanja da to nije do mene, već da oni koji mi sude nisu na svom mestu.“

Džeremi je dohvatio jelovnik koji je stajao na stolu, privučen onim što je tamo otkrio. Nije imao pojma šta je kuglof, mramorna madlena, pa čak ni mimoza. Adela se nakašlja i on požuri da joj pruži meni.

Advokat i njegova supruga čekali su svoj red ispred švedskog stola, primetili su Adelu i mahnuli joj.

„Poznajete ih?“, upita Džeremi.

„Ne, samo smo večerali za istim stolom, ali oni sigurno misle da mene poznaju. Verovatno koriste ovo putovanje da prošire vidike i upoznaju što više ljudi, ali mogu da se kladim da će nam se zalepiti. Apsurdno je robovati navikama. Neke mogu biti slatke, ali to je prilično retko.“

„Vi se barem ne plašite kontradikcija.“

„Ne... A zašto to kažeš?“

„Za nekoga ko tvrdi da voli ćutanje ujutro...“

„Misliš li da sam previše pričljiva? To je zato što nisam pričala vrlo dugo... mislim, o tim stvarima. Vidiš, bila sam u pravu, dolaze kod nas. Spremi se, bombardovaće nas pitanjima.“

„O čemu niste pričali tako dugo?“

„Imam ideju kako da im pobegnemo: hajde da se poslužimo za švedskim stolom“, reče ona ustajući.

Ostavivši jelovnik koji mu je rasplamsao maštu, Džeremi nevoljno pođe za njom. Bilo joj je zabavno dok ga je posmatrala kako puni tanjir kao da nekoliko dana ništa nije jeo, ali ta pomisao prestade da je zabavlja kada je shvatila da je sasvim moguće da on danima nije ništa jeo.